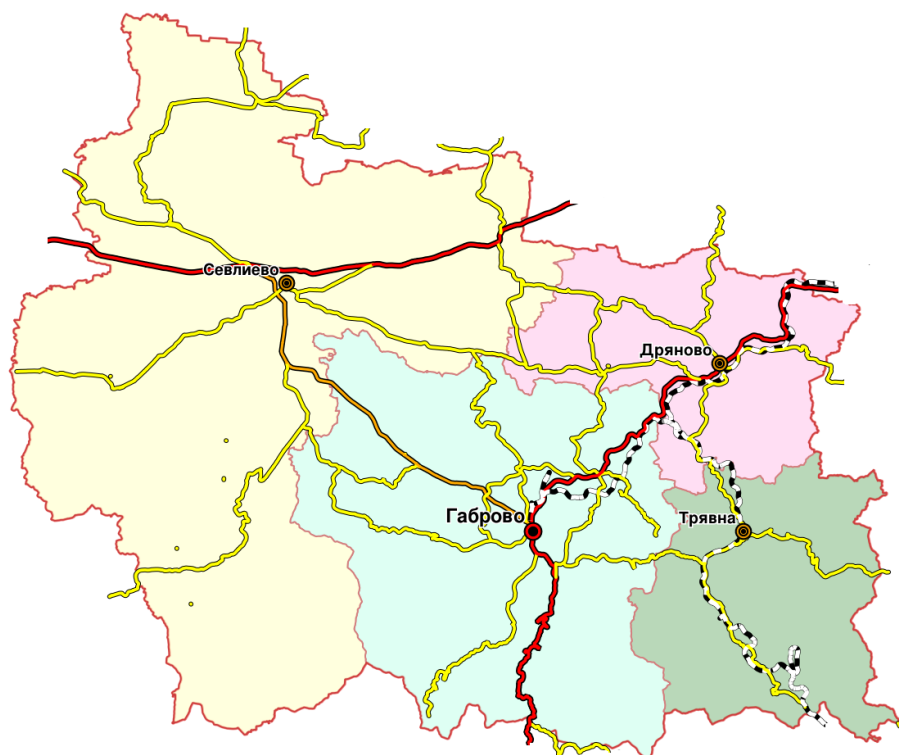

Одобен от Областен съвет за развитие с Решение №3/23.06.2015 г.

**ОКОНЧАТЕЛЕН ДОКЛАД ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ
НА
ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ
НА ОБЛАСТ ГАБРОВО
за периода 2005 – 2013 година**

м. май, 2015 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

Списък на използваните съкращения.....	3
I. Въведение	4
II. Ефективност на изпълнението на приоритетите и целите за развитие през периода на действие на Областната стратегия за развитие.....	4
III. Резултати от последващата оценка, съгласно критериите за оценка на изпълнението на Областната стратегия за развитие	8
IV. Резултати от последващата оценка на изпълнението на общинските планове за развитие	18
V. Ефективност на използваните през периода ресурси за постигане целите на ОСР	19
VI. Изводи и препоръки	25
VII. Предложения за промени в териториалния обхват на районите за целенасочена подкрепа.....	29

Списък на използваните съкращения:

АДИ на ОСР - Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие 2009 - 2013 година

БВП – Брутен вътрешен продукт

БФП – Безвъзмездна финансова помощ

ДФЗ – Държавен фонд „Земеделие“

ЕС – Европейски съюз

ИСУН - Единна информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти в България

ЗРР - Закон за регионалното развитие

НСИ – Национален статистически институт

НСРР – Национална стратегия за регионално развитие

ОПАК – Оперативна програма „Административен капацитет“

ОПОС – Оперативна програма „Околна среда“

ОПР – Общински план за развитие

ОПРР – Оперативна програма „Регионално развитие“

ОПРКБИ - Оперативна програма „Развитие конкурентоспособността на българската икономика“

ОПРЧР – Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“

ОПТП - Оперативна програма „Техническа помощ“

ОСР - Областна стратегия за развитие

ПО – Последваща оценка

ППЗРР - Правилник за прилагане на закона за регионалното развитие

ПРСР - Програма за развитие на селските райони

РПР – Регионален план за развитие

СЦР – Северен централен район

СКФ - Структурни и Кохезионен фонд

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият окончателен доклад за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Габрово (ОСР) е разработен в съответствие с чл. 29 и чл. 30 от Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие и е част от регламентираната система за наблюдение и оценка на регионалното развитие.

Окончателният доклад е изготвен на база резултатите от последващата оценка на Областната стратегия за развитие на област Габрово, разработената през м. април 2015 г. от независим експертен екип на „Агенция СТРАТЕГМА” ООД в изпълнение на договор за обществена поръчка №8/24.02.2015 г., с възложител Областен управител на област Габрово.

Съгласно разпоредбите на чл. 29, ал. 3 на ППЗРР, окончателния доклад за изпълнението на Областната стратегия за развитие се обсъжда и одобрява от Областния съвет за развитие, по предложение на Областния управител. След одобрението докладът се публикува на страницата на областната администрация в интернет.

Окончателният доклад се основава на изготвената последваща оценка на Областната стратегия за развитие на Област Габрово за периода до 2013 г., за която са използвани аналитични методи, анализ и критична оценка на факти и вече съществуваща информация.

II. ЕФЕКТИВНОСТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРИОРИТЕТИТЕ И ЦЕЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ ПРЕЗ ПЕРИОДА НА ДЕЙСТВИЕ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ

Областната стратегия за развитие е разработена през 2005 г. и приета от Областния съвет за развитие. При приемането ѝ тя представя дългосрочна стратегия за икономическо, социално, инфраструктурно и екологично развитие на областта за периода 2005-2015 г.

През 2008 г., с приемането на новия Закон за регионалното развитие (ЗРР 2008), същността на документа се променя от дългосрочен в средносрочен, като времевия му обхват е изравнен с програмния период в Европейския съюз - до 2013 г.

Предвид настъпилите промени в икономическите условия и за привеждане на ОСР в съответствие с разпоредбите на ЗРР (2008), през м. ноември 2009 г. са предприети действия по актуализация на стратегията. Актуализираният документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие 2009 - 2013 година (АДИ на ОСР) е приет от Областния съвет за

развитие с решение № 2/23.09.2010 г.

ВИЗИЯТА, определена със стратегията, е **Област Габрово да се превърне в регион с ефективна икономика и висок жизнен стандарт, постигнати чрез съхранените и развити традиции, предприемачески дух, природни ресурси и културно-историческо наследство.**

ОСР на област Габрово определя три стратегически цели за развитието на областта, които са конкретизирани чрез седем приоритета и общо двадесет и осем специфични цели.

Графика 1. Взаимовръзки между целите и приоритетите на ОСР на област Габрово

Последващата оценка на независимите експерти направи анализ на изпълнението по всички приоритети и цели на ОСР на област Габрово, като измерването на степента на изпълнение се осъществява на базата на петстепенна скала. Оценка 1 се поставя при минимална степен на изпълнение, а оценка 5 при пълно изпълнение (тази оценка се поставя

и при изпълнение на заложените цели):

1 - минимално изпълнение
2 - частично изпълнение
3 - средно изпълнение
4 - значително изпълнение
5 – пълно изпълнение

Използваните методи за оценяване са: експертна оценка, базирана на последващите оценки на ОПР; проведени дълбочинни интервюта и оценка на финансовото изпълнение на целите.

Приоритет/ Цел	Степен на изпълнение
Повишаване на регионалната конкурентоспособност чрез технологично развитие и иновации	3 - Средно изпълнение
<i>Развитие на изследователска и развойна дейност при използване потенциала на ТУ-Габрово и IT-фирми</i> <i>Насърчаване развитието на публично-частното партньорство (ПЧП)</i> <i>Развитие на бизнес мрежи и регионални клъстери</i> <i>Внедряване на иновационни технологии и ноу-хау. Развитие на регионална про-иновативна инфраструктура (технологични центрове, високо-технологичен инкубатор и др.)</i>	
Използване и развитие на природните дадености, културно-историческо наследство и традиции за развитие на туризъм и рекреация	4 - Значително изпълнение
<i>Съхраняване и оползотворяване на природните дадености и културни традиции в региона</i> <i>Развитие на ефективни модели за устойчив туризъм</i>	
Подобряване ефективността и конкурентноспособността на селското стопанство в област Габрово и развитие на селските райони	2- Частично изпълнение
<i>Повишаване конкурентноспособността на земеделските производители в Габровска област чрез структурно и технологично подобряване на производството в съответствие с европейските норми.</i> <i>Въвеждане съвременни подходи за устойчиво управление на земите и добри земеделски и фермерски практики</i>	

<i>Подобряването на качеството на живота и разнообразяването на възможностите за заетост в селските райони</i>	
Развитие и модернизация на базисната инфраструктура	3 - Средно изпълнение
<i>Усъвършенстване на транспортната инфраструктура</i> <i>Доизграждане на газоснабдителна мрежа за територията на област Габрово</i> <i>Осигуряване на модерна и надеждна електроенергийна мрежа</i> <i>Доизграждане и технологично обновление на комуникационните мрежи. Предоставяне на качествено административно обслужване и развитие на електронното управление</i> <i>Развитие на водостопанската система</i>	
Изграждане и развитие на екологичната инфраструктура и екологосъобразни технологии	4 - Значително изпълнение
<i>Изграждане на регионална система за управление на битовите отпадъци</i> <i>Изграждане на системи за предотвратяване на риска</i> <i>Изграждане на канализационни системи в населените места и пречиствателни станции за отпадъчни води (ПСОВ)</i> <i>Опазване и възстановяване на горския фонд и биологичното разнообразие</i> <i>Повишаване на енергийната ефективност и развитие на възобновяеми енергийни източници</i>	
Укрепване на административния капацитет и развитие на сътрудничество за европейско териториално сближаване	3 - Средно изпълнение
<i>Участие в транснационални/трансрегионални мрежи за обмен на опит с други региони</i> <i>Изграждане на ефективни партньорства за работа в мрежа</i> <i>Прилагане на съвременно устройствено планиране за развитие на териториите</i>	
Подобряване условията и качеството на живот в област Габрово	3 - Средно изпълнение
<i>Съхраняване и развитие на човешкия капитал чрез инвестиции в сферата на образованието и обучение през целия живот (LLL)</i> <i>Осигуряване на достъпни и качествени здравни услуги и обновяване на материално-техническата база на здравните заведения</i> <i>Подобряване качеството на социалните услуги. Поддържане и модернизиране на материално техническата база на социалните заведения</i> <i>Развитие на инфраструктурата в сферата на културата</i>	

<i>Насърчаване развитието на спорта и ефективно използване на спортната база на територията на областта</i> <i>Подобряване на физическата среда и развитие на градските центрове</i>	
---	--

Тенденцията за запазване на високите стойности на показателите за развитието на област Габрово, като спрямо Северен централен район (СЦР), така и спрямо страната, като и значимия напредък в изпълнението на мерките по **Стратегическа цел 1 Стабилизиране на икономиката и постигане на икономически растеж** показват, че потенциалът за достигане нивото на развитие на областите с високи икономически показатели до 2013 г. е осъществен в значима степен.

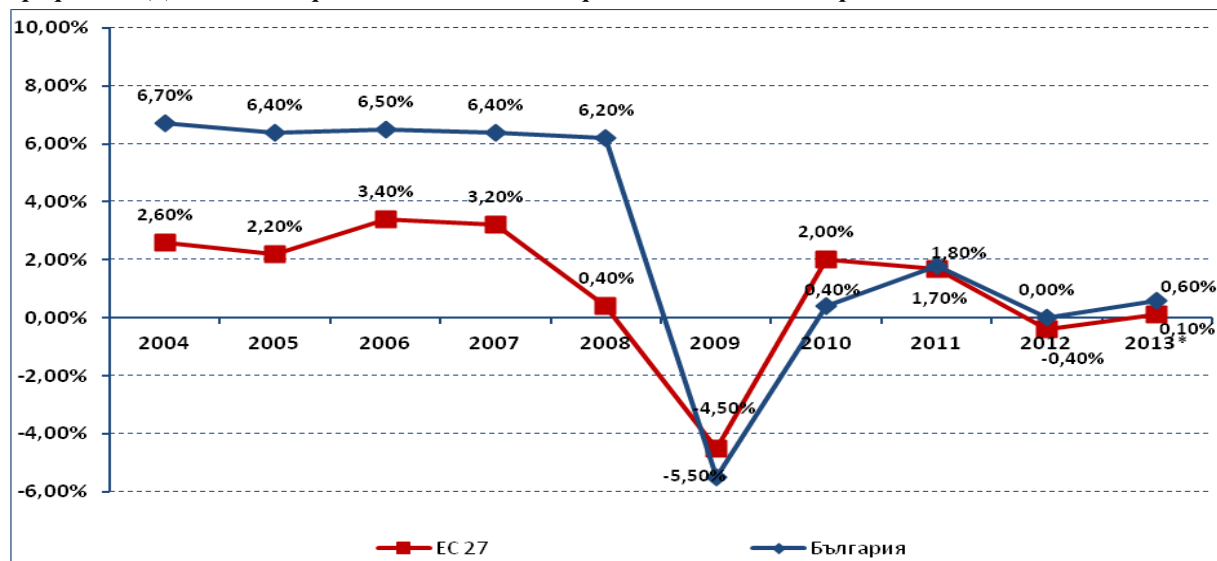
Оценката на приоритетите в рамките на **Стратегическа цел 2 Поддържане на балансирано териториално развитие** показва, че те са осъществени в значима степен, като по-значително е изпълнението по отношение развитието на екологичната инфраструктура. Като средно ниво на изпълнение могат да бъдат оценени приоритетите, свързани с развитието и модернизацията на базисната инфраструктура и укрепването на административния капацитет и развитие на сътрудничеството.

Изпълнението на мерките по **Стратегическа цел 3 Повишаване на жизнения стандарт в областта** се характеризира със средна степен на постигане, като значима степен на изпълнение имат *Специфична цел 7.3 Подобряване качеството на социалните услуги* и *Специфична цел 7.4 Развитие на инфраструктурата в сферата на културата*.

III. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПОСЛЕДВАЩАТА ОЦЕНКА, СЪГЛАСНО КРИТЕРИИТЕ ЗА ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ

Социалното и икономическото развитие на област Габрово през периода 2005-2013 г. се характеризира с положителна промяна на ключовите индикатори. Това се дължи както на общата динамика на развитието на страната до 2008 г., изразяваща се в нарастване на БВП с темпове по-бързи от средните за ЕС, както и от определените в Националната стратегическа референтна рамка 2007-2013 г. средногодишни стойности (5,73%). Световната финансова и икономическа криза предизвика рязък спад на БВП на България за 2009 г., с 11,1% на годишна база или 6,2 пункта повече от спада в БВП на ниво ЕС 27. Към 2013 г. нивата на БВП все още са твърде ниски до нулата.

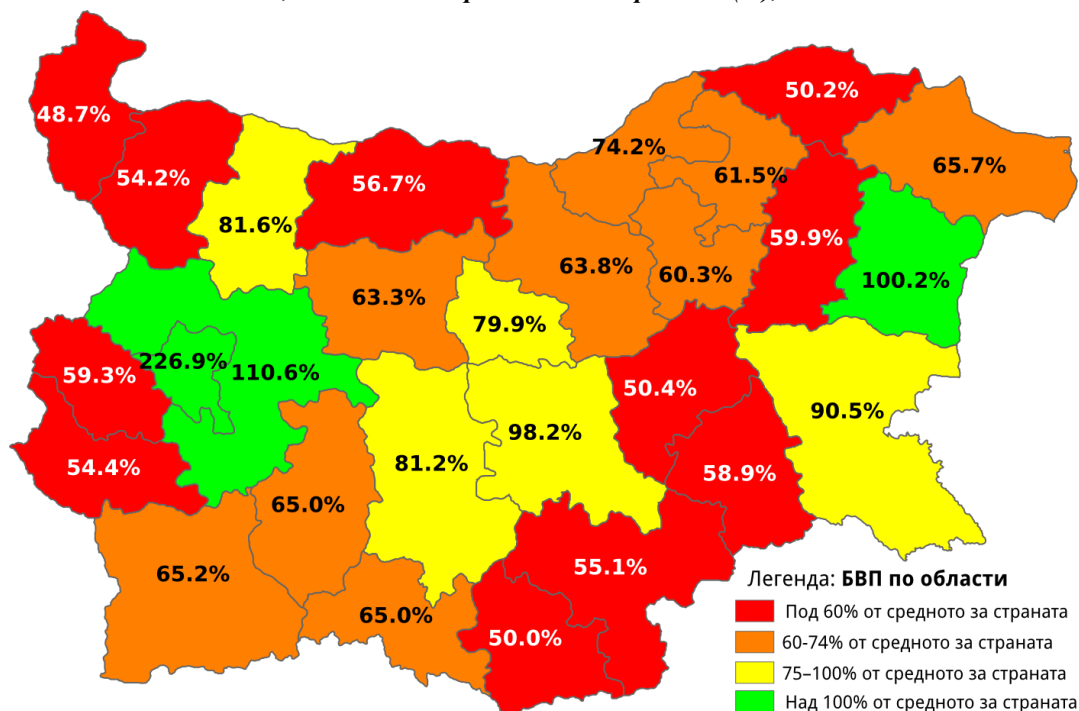
Графика 2. Динамика на растежа на БВП за периода 2004-2012 г. и прогнозни данни за 2013 г.

Източници: НСИ, ЕВРОСТАТ, ЕК Генерална дирекция „Икономически и финансови въпроси“

Липсата на актуални данни за БВП на областно ниво ограничава възможностите за проследяване на развитието. Данните за БВП на ниво област са достъпни с много голямо забавяне във времето. За сравнение с останалите области в страната може да бъде използван показателя БВП на 1 жител, отнесен спрямо средното за страната. На ниво област показателят е анализиран, като са използвани последните актуални данни на НСИ за 2013 г.

Графика 3. БВП на един жител, отнесен към средното за страната (%), 2011 г.

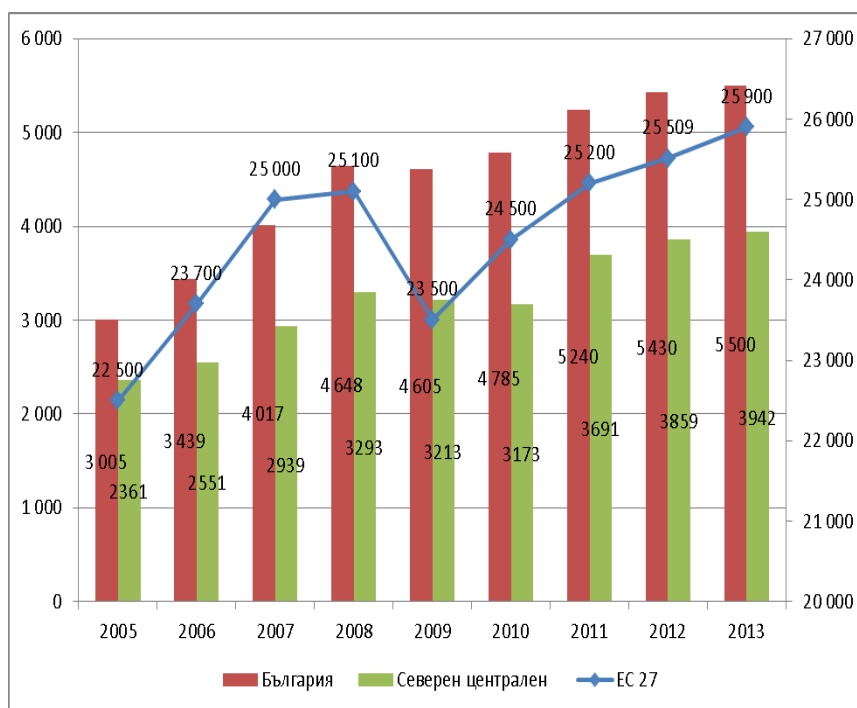

Източник: НСИ

Представените данни показват, че област Габрово попада във втората група с БВП на 1 жител между 75 и 100% от средното за страната. Въпреки че попада във втората група, по този показател област Габрово се нарежда на осмо място сред всички 28 области. Подобни позиции областта заема и през 2010 и 2009 г. – съответно осмо и седмо място сред всички области¹.

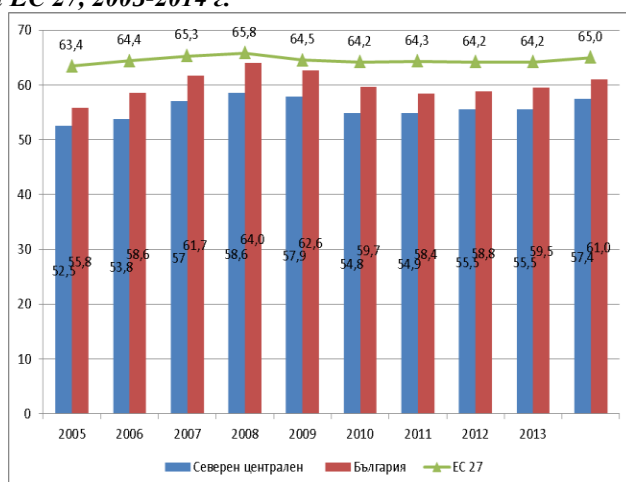
Въпреки общото развитие на икономиката на СЦР, темповете на нарастване на БВП за периода до 2013 г. са ниски, в сравнение с тези на останалите райони от ниво 2, с изключение на СЦР. За периода 2005-2013 г., се отбелязва тенденция за намаляване на приносът на СЦР в общия БВП (с 0,6%). Спадът на заетостта през 2009 и 2010 г. е малко по-нисък (-3,8 пункта) от средния показател за страната (-4,3). През 2014 г. на областно ниво коефициентът на заетостта остава с 1,2 пункта по-нисък от стойностите за страната – там разликата спрямо 2008 г. остава 3 пункта. Увеличаването на коефициента на безработица с 4,8 пункта спрямо 2008 г., е приблизително колкото средното за страната (4.6 пункта).

Графика 4. БВП на глава от населението за СЦР, България и ЕС 27, 2005-2013 г., (в евро)

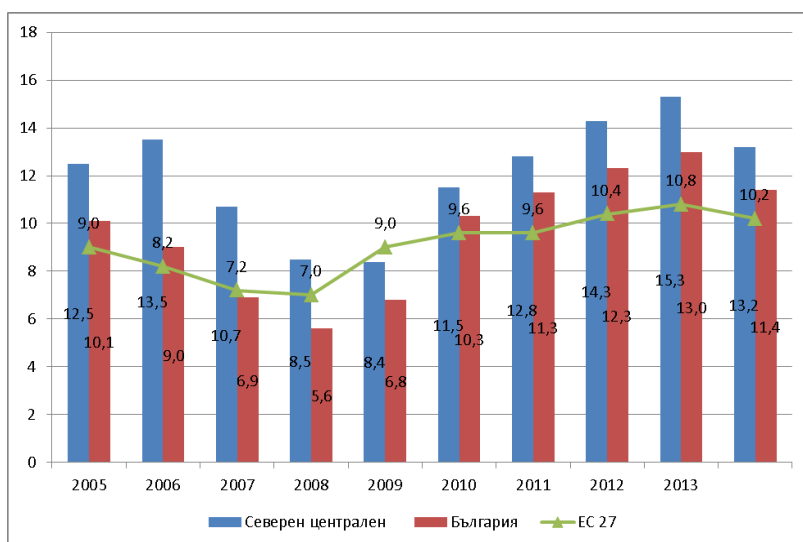

¹ 79,1% от средното за страната през 2010 г. и 81,3% от средното за страната през 2009 г.

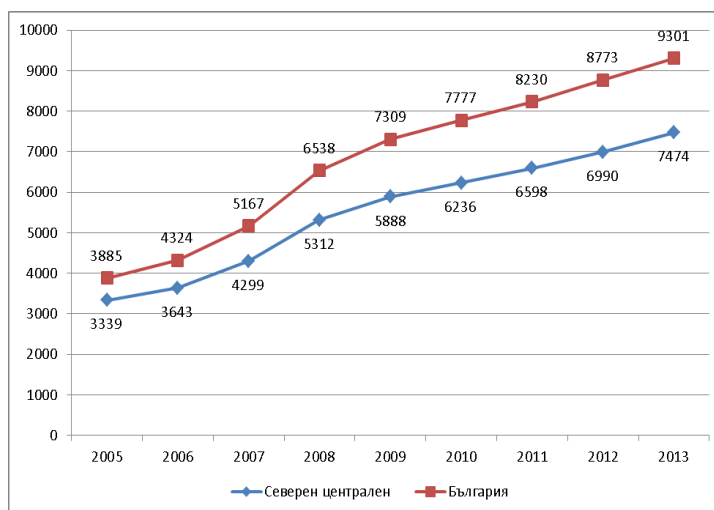
Графика 5. Коефициент на заетост на населението на 15 и повече навършени години за СЦР България и ЕС 27, 2005-2014 г.

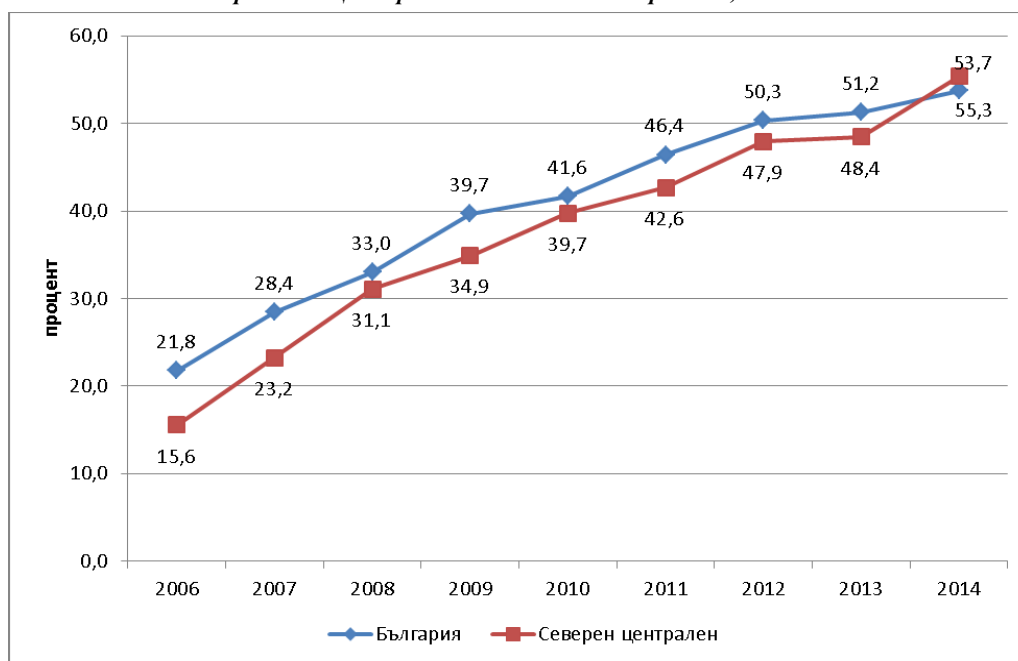
Графика 6. Коефициент на безработица за СЦР, България и ЕС 27, 2005-2014 г.

Графика 7. Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в СЦР, 2005-2013 г., (лева)

Графика 8. Използване на интернет в СЦР и средни стойности за страната, 2006-2014 г.

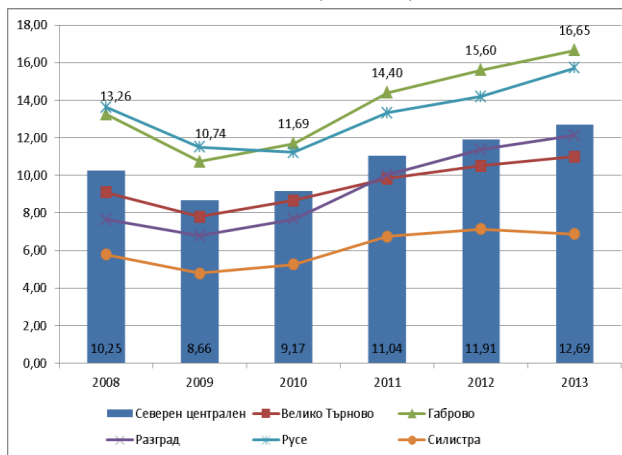
Източник: НСИ

За оценка на **промените в социално-икономическото развитие на област Габрово** са анализирани следните индикатори, като е направено сравнение на развитието на областта с другите области (ниво 3) за СЦР. Използваните индикатори отразяват и степента на вътрешнорегионалните различия за СЦР:

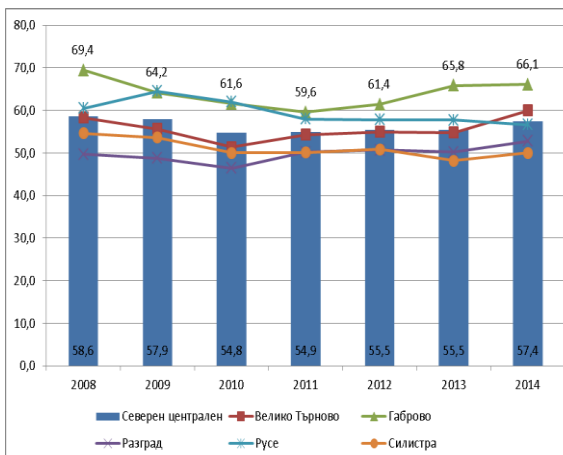
- ❖ **Произведена продукция на глава от населението**, като заместващ индикатор на индикатора БВП на човек от населението, с оглед актуалност на данните на ниво област;
- ❖ **Коефициент на заетост**;
- ❖ **Коефициент на безработица**;
- ❖ **Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение.**

Подбраните индикатори позволяват да бъде анализирано развитие на област Габрово, в контекста на общото развитие на СЦР. Данните за всички индикатори са с надеждно качество, тъй като са базирани на официални статистически данни от НСИ, съответно от ЕВРОСТАТ.

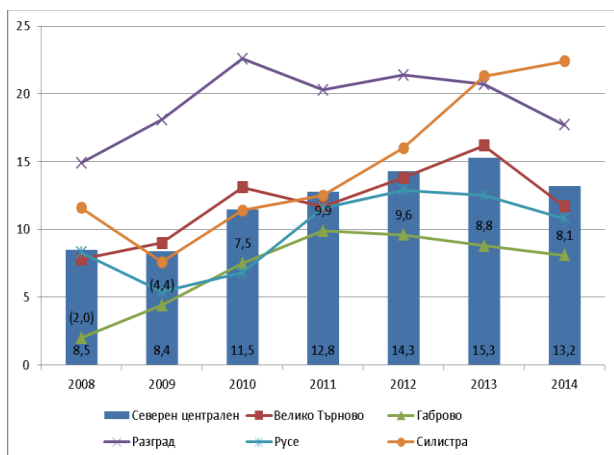
Графика 9. Произведена продукция на глава от населението за СЦР, по области, 2008-2013 г., (хил. лв.)

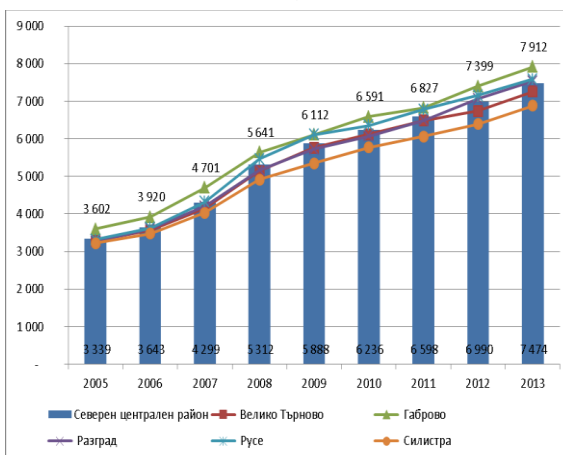
Графика 10. Коефициент на заетост (15-64 н.г.) за СЦР, по области, 2008-2014 г.

Графика 11. Коефициент на безработица за СЦР, по области, 2008-2014 г.

Графика 12. Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение за СЦР, по области, 2005-2013 г.

Източник: НСИ

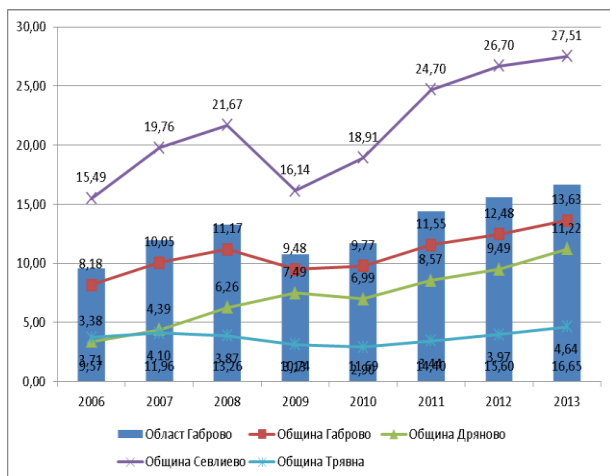
За периода до 2013 г. не се наблюдава значим напредък в преодоляването на вътрешнорегионалните различия в СЦР. Запазват се различията в заетостта, а тези по отношение на безработицата и размера на средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение, се увеличават. Стойностите на разглежданите индикатори обаче определят област Габрово като лидер в СЦР. За периода след 2005 г. за областта продължава нарастването на произведената продукция на глава от населението и на средната годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение, а коефициентът на безработица намалява трайно след достигнатия през 2011 г. пик. След 2011 г. коефициентът на заетост също бележи нарастване и е с 8,7 пункта по-висок от средния за

СЦР.

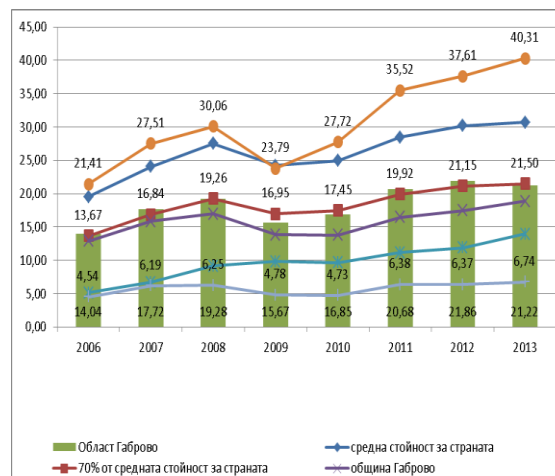
Направеното допитване сред общините в област Габрово показва, че като положителни за периода 2005- 2013 г. се оценяват тенденциите в развитието, свързани с намаляване на безработицата, подобряване на инфраструктурата (вкл. ВиК и управление на отпадъците) и социалните услуги. **Следва да се отбележи наличие на съществена промяна в нагласите на експертите, работещи в областта на местното и регионално развитие и изразяване на забележимо по-положителни оценки относно развитието спрямо подобни, изразени през 2012 г.** Основните проблеми на общинско и областно ниво са свързани с демографските промени, изразяващи се с намаляване и застаряване на населението, трудности в осигуряването на качествени здравни услуги, породени и от ограничения на национално ниво. Остава валиден изводът, че икономиката на област Габрово осигурява задоволителен брой работни места, но е налице силен натиск за качествени такива - с добро заплащане и възможности за професионално развитие. Възможността за качествена заетост е предпоставка за задържане на млади и висококвалифицирани кадри в общините на областта.

Наличието на актуални данни за основни икономически показатели на общинско ниво позволяват да бъде оценен и процеса на сближаване в рамките на областта.

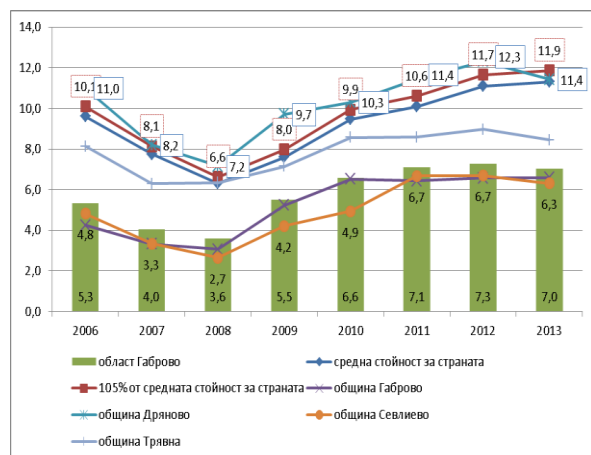
Графика 13. Произведена продукция на глава от населението за област Габрово, по общини, 2006-2013 г., (хил. лв.)

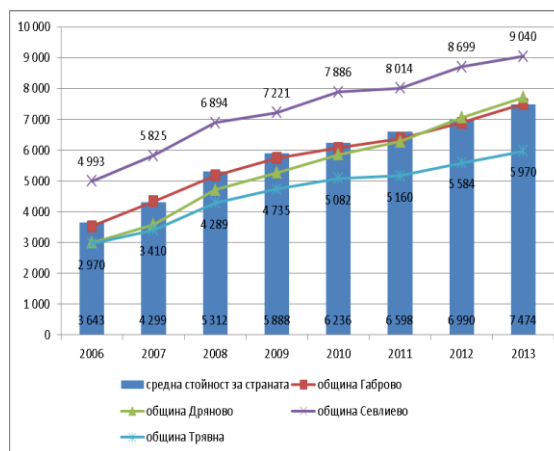
Графика 14. Нетни приходи от продажби за област Габрово, по общини, 2006-2013 г., (хил. лв.)

Графика 15. Ниво на безработица за област Габрово, по общини, 2006-2013 г.

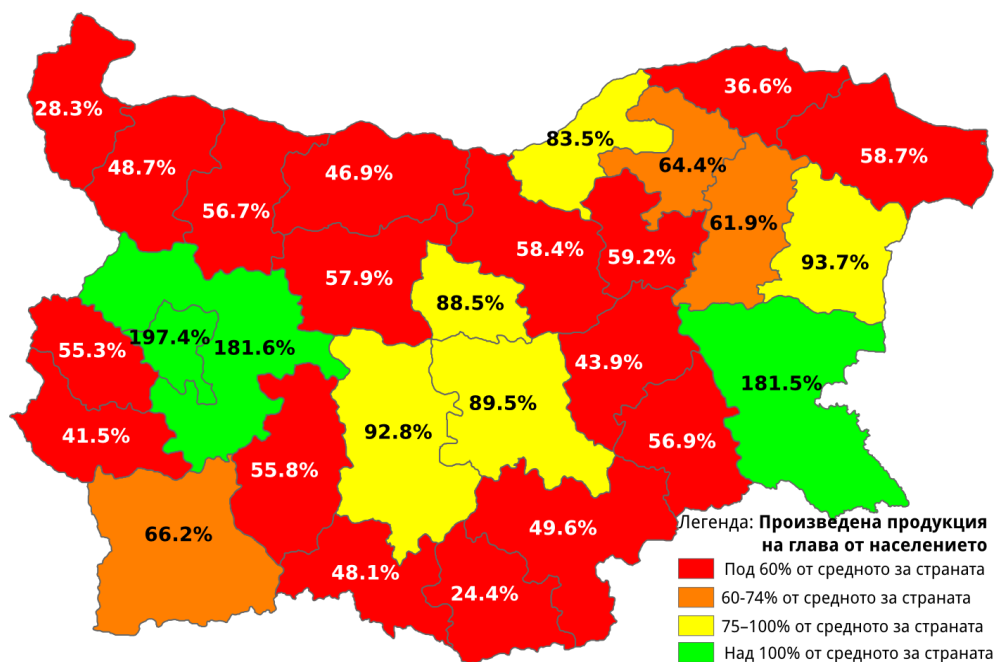
Графика 16. Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение за област Габрово, по общини, 2006-2013 г.

Източник: НСИ

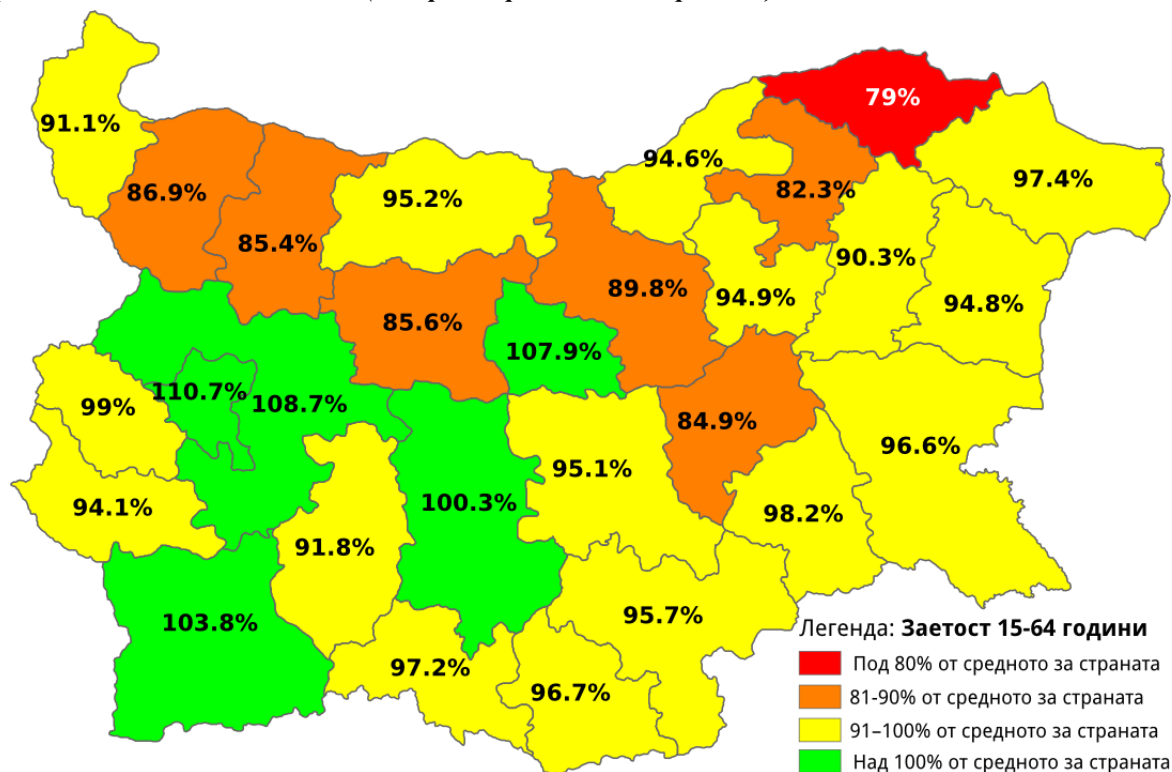
Прегледът на развитието на област Габрово за периода до 2013 г. показва възстановяване на икономиката след кризата от 2008-2009 г. и наличие на потенциал за постигане на относително стабилни нива на растеж след 2014 г.

Графика 17. Произведена продукция глава от населението (% спрямо средното за страната), 2013 г.

Източник: НСИ

Графика 18. Заетост 15-64 години (% спрямо средното за страната), 2013 г.

Източник: НСИ

Таблица 1. Ранжиране на област Габрово по основни показатели в началото и края на периода

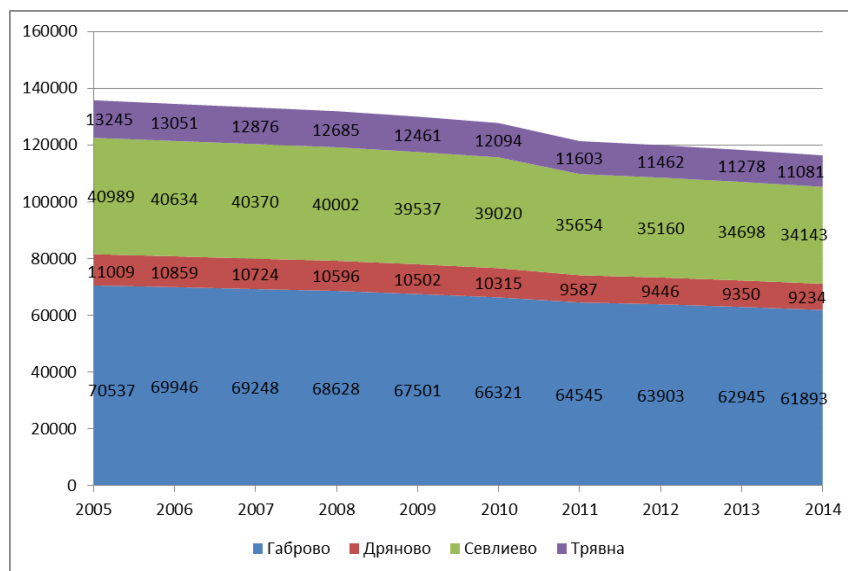
Показател	Място на област Габрово сред 28-те области		
	2005/2007 г.	2009 г.	2013 г.
БВП на 1 жител, отнесен спрямо средното за страната	-	седмо място	осмо място (2011)
Средна работна заплата, отнесена спрямо средното за страната	седмо място (2005, 2007)	седмо място	осмо място
Равнище на заетост, отнесен спрямо средното за страната	трето място (2008)	седмо място (2010)	пето място

Източник: НСИ

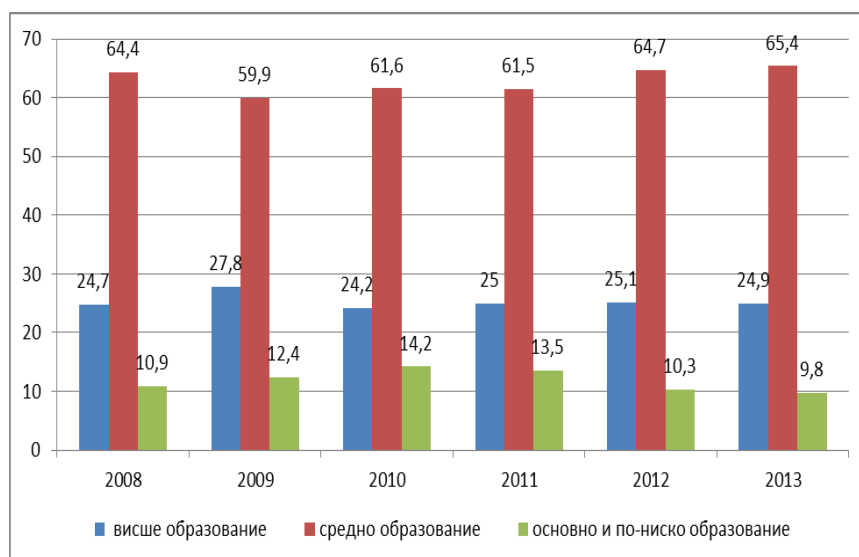
Сравнението на някои основни икономически показатели потвърждава резултатите от проведените проучвания и анализа на статистическа информация, че област Габрово притежава значителен потенциал по отношение на икономическото развитие, но са необходими мерки в подкрепа на нарастване на доходите на населението чрез осигуряване на качествена заетост.

Сравнението с областите в останалите райони от ниво 2 показва, че по отношение нивото на икономическо развитие област Габрово се нарежда по-скоро сред областите с най-високи показатели, подобно на област Стара Загора, област Пловдив, област Варна и др.

Графика 19. Население по общини за периода 2005 – 2014 г. (брой)

Графика 20. Образователна структура на населението между 25 и 64 години на ниво област, 2008-2013 г. (%)

Източник: НСИ

По отношение на демографските процеси тенденциите в област Габрово не се различават съществено от тези на национално ниво. Регистрираното намаление на населението на областта е с 14,3%, като най-изразена е тази тенденция в община в община

Севлиево (16,7%), а най-слабо в община Габрово (12%).

Подобрение в периода 2008-2013 г. бележи образователната структура на населението. Леко нараства дела на населението с висше и средно образование, а с 1% намалява дела на хората с основно и по-ниско население.

IV. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПОСЛЕДВАЩАТА ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩИНСКИТЕ ПЛАНОВЕ ЗА РАЗВИТИЕ

След приключване на програмния период 2007-2013г., са изготвени последващи оценки на Общинските планове за развитие за всички четири общини в Област Габрово – Габрово, Севлиево, Дряново, Трявна. Оценката на степента на изпълнение на ОСР е осъществена въз основа на оценките на степента на изпълнение на Общинските планове за развитие (ОПР) на четирите общини, като към всеки от приоритетите на областната стратегия са отнесени релевантните стратегически цели на общинските планове за развитие.

Таблица 2. Оценка степента на изпълнение на приоритетите на ОСР/ОПР

ОСР Габрово	ОПР Габрово	ОПР Дряново	ОПР Севлиево	ОПР Трявна	Обща оценка
Приоритет 1	П1 Специфична цел 1 (4)	П1 Специфична цел 1 (1)	П1 Специфична цел 1 (5)	П1 Специфична цел 1 (3)	(3) – средно изпълнение
	П1 Специфична цел 2 (1)		П1 Специфична цел 3 (2)	П1 Специфична цел 2 (3)	
Приоритет 2	П4 Специфична цел 1 (4)	П1 Специфична цел 2 (4)	П1 Специфична цел 2 (4)	П2 Специфична цел 1 (4)	(4) – значително изпълнение
	П4 Специфична цел 2 (4)	П3 Специфична цел 4 (4)		П2 Специфична цел 2 (3)	
				П4 Специфична цел 4 (4)	
Приоритет 3	П1 Специфична цел 3 (/)	П1 Специфична цел 3 (3)		П1 Специфична цел 3 (2)	(2) – частично изпълнение

Приоритет 1 на ОСР се отнася до повишаване на регионалната конкурентоспособност, която следва да се постигне чрез технологично развитие и иновации. Във всеки от четирите общински плана са заложили цели, които пряко кореспондират с изпълнението на приоритета.

Общата оценка от изпълнението на Приоритет 1 е средна, като в общините Габрово и Севлиево, където икономиката е по-добре развита в сравнение с останалите две общини, има по една специфична цел, която е оценена с оценка над средна. Постигането на

високи резултати по отношение на тези две специфични цели се дължи на положените усилия от страна на бизнеса за развитие и модернизация на производствата, като и внедряване на иновации в тях. Следва да се отбележат и усилията за съвместна работа в тази насока от страна на ТУ-Габрово. Все още нуждаещи се по-висока ефективност са усилията на местните власти и бизнес сдружения за подобряване на бизнес средата в областта.

Приоритет 2 е насочен към развитие на икономиката чрез използване на природните дадености и културно-историческото наследство. Осем специфични цели от различните общини са насочени към изпълнението на този приоритет, като голяма част от тях са постигнати във висока степен.

Приоритет 2 има една от най-високите степени на изпълнение в сравнение с останалите шест приоритета на ОСР. Освен активното изпълнение на проекти и дейности във всяка от общините са изпълнени и междубщински проекти, които са повишили степента на изразходване на средствата.

Приоритет 3 се отнася до развитие на сектора селско стопанство и селските райони и е с най-ниска степен на изпълнение. В ОПР на община Севлиево няма специфични цели, които да се отнасят към изпълнението му. Въпреки че е заложена подобна специфична цел в ОПР на община Габрово, екипът изготвил последващата оценка на ОПР посочва, че няма налична информация за степен на изпълнението ѝ.

На територията на областта няма функционираща Местна инициативна група, чиято стратегия за развитие да е одобрена и финансирана от ПРСР.

Приоритет 3 поставя цели, които са от съществено значение за развитието на по-малките общини Дряново и Трявна, чиято икономика е с по-ниска степен на индустриализация, както и за малките населени места в общините Габрово и Севлиево, които се характеризират с по-висок темп на намаляване на броя на населението в сравнение с градските центрове.

V. ЕФЕКТИВНОСТ НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ПРЕЗ ПЕРИОДА РЕСУРСИ ЗА ПОСТИГАНЕ ЦЕЛИТЕ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ

ОСР няма обособена изпълнителска част – тя дава стратегическата рамка за развитие на територията, полага цели и приоритети, но не прилага. Заложените цели на практика се изпълняват чрез общинските планове за развитие. Областен управител, като второстепенен

разпоредител с бюджетни кредити към Министерски съвет, не разполага със собствен бюджет, позволяващ финансиране на проекти в изпълнение на ОСР.

Източниците на финансиране са държавния бюджет, бюджетите на общините, собствени средства на физически и юридически лица, фондовете на ЕС, международни финансови институции, както и други източници, определени със закон.

С най-голям принос за реализацията на ОСР са общинските бюджети, фондовете на ЕС, както и държавния бюджет. При изготвянето на последващата оценка е отчетено, че за мерките, реализирани със средства от държавния бюджет и бюджетите на общините, свързани с политиката за регионално развитие, в периода 2005-2013 г. липсва систематизирана информация, която да позволява тяхното обвързване с целите и приоритетите на ОСР на област Габрово. Информация за подобни мерки, реализирани с бюджетни средства е включена в последващите оценки на част от общините в състава на областта.

Таблицата по-долу показва връзката на между приоритетите на ОСР и финансирането за тях от оперативните програми по политиката за сближаване за периода 2007-2013 г. – ОП „Регионално развитие” (ОПРР), ОП „Околна среда” (ОПОС), ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” (ОПРКБИ), ОП „Развитие на човешките ресурси” (ОПРЧР), ОП „Транспорт” (ОПТ), ОП „Административен капацитет” (ОПАК) и ОП „Техническа помощ” (ОПТП), както и за програмите по цел 3 „Европейско териториално сътрудничество“. Програмата за развитие на селските райони (ПРСР), също допринася за постигане на част от целите на регионалното развитие.

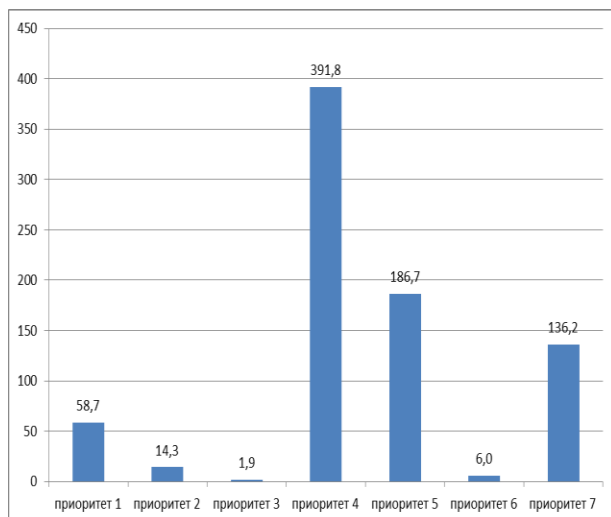
Таблица 3. Матрица на връзките между приоритетите на ОСР област Габрово и оперативните програми по политиката за сближаване за периода 2007-2013 г., програмите по цел 3 и ПРСР

Оперативна програма	Приоритети на ОСР на област Габрово						
	П 1	П 2	П 3	П 4	П 5	П 6	П 7
ОПРР							
ОПОС							
ОПРКБИ							
ОПРЧР							
ОПТ							
ОПАК							
ОПТП							
Програми по цел 3 (общо)							
ПРСР							

Индикативния размер на финансовите средства заложи в ОСР на област Габрово е 795,6 млн. лв. Разпределението по приоритети предвижда почти 50% да бъдат насочени към изпълнението на Приоритет 4: Развитие и модернизация на базисната инфраструктура. Значителна част от инвестициите по този приоритет не са реализирани в планирания обем, тъй като не е изпълнен основен проект - тунел под прохода Шипка, както и проектите за строителство на двата язовира – Нейковци и Бяла. Основният дял от средствата за изпълнение на ОСР на област Габрово са насочени към изграждането на инфраструктурни обекти в различни области и приоритети.

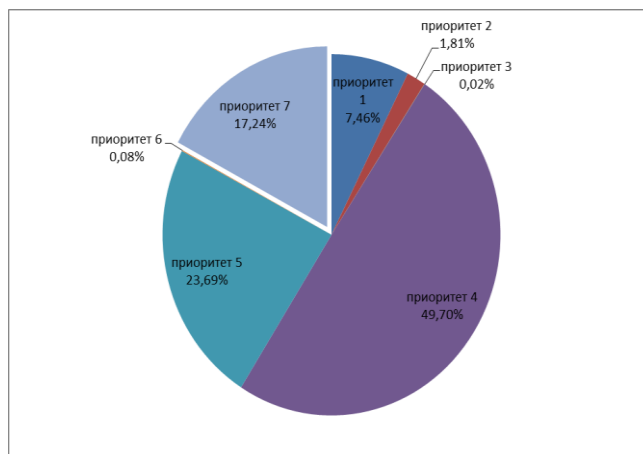
Разпределението на относителния дял на привлечените средства по приоритети имат различия в сравнение с планираните в ОСР дялове. При изпълнението стратегията значително намалява делът на средствата по Приоритет 4 (от 49,3% на 30,4%) и Приоритет 5, за сметка на Приоритет 7 (от 17,1% на 39,46%) и Приоритет 1.

Графика 21. Разпределение на индикативните финансови ресурси, необходими за изпълнението на ОСР на област Габрово (млн. лв.)

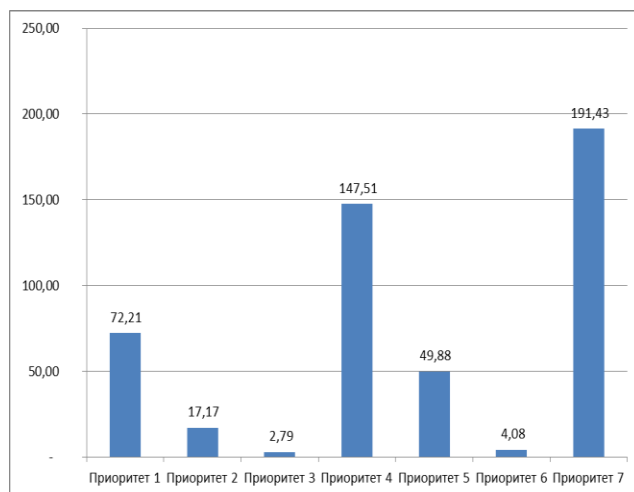
Източник: ОСР на област Габрово

Графика 22. Разпределение на индикативните финансови ресурси, необходими за изпълнението на ОСР на област Габрово (%)

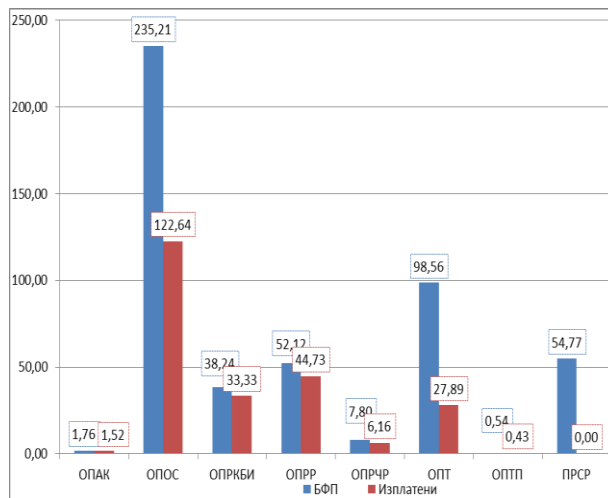

Източник: ОСР на област Габрово

Графика 23. Разпределение на договорените средства по приоритетите на ОСР на област Габрово (млн. лв.)

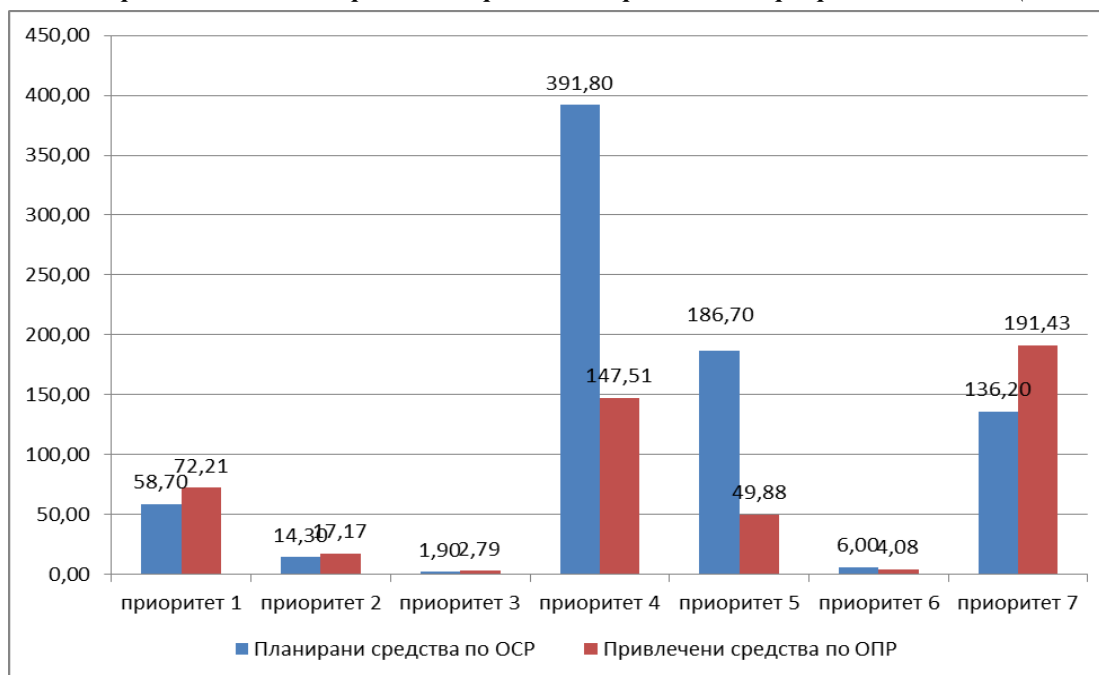

Графика 24. Финансов принос на оперативните програми и ПРСР за постигане приоритетите на ОСР на област Габрово, договорени и изплатени средства (млн. лв.)

Източник: ОПР Габрово, ОПР Дряново, ОПР Севлиево, ОПР Трявна
Източник: ИСУН, ДФЗ

Графика 25. Разпределение на планираните и привлечени средства по приоритети на ОСР (млн. лв.)

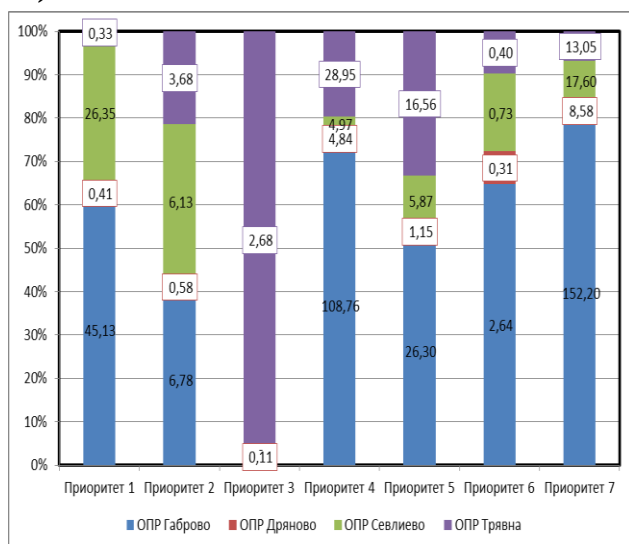
Източник: ОСР на област Габрово, ОПР Габрово, ОПР Дряново, ОПР Севлиево, ОПР Трявна

Общият размер на БФП, привлечена по оперативните програми и ПРСР за изпълнение на целите и приоритетите на ОСР на област Габрово за периода 2007-2013 г. са в размер на 489 млн. лева. От средствата по оперативните програми към момента на изготвяне на оценката са изплатени 54,5% от средствата по данни на ИСУН. Относно размера на

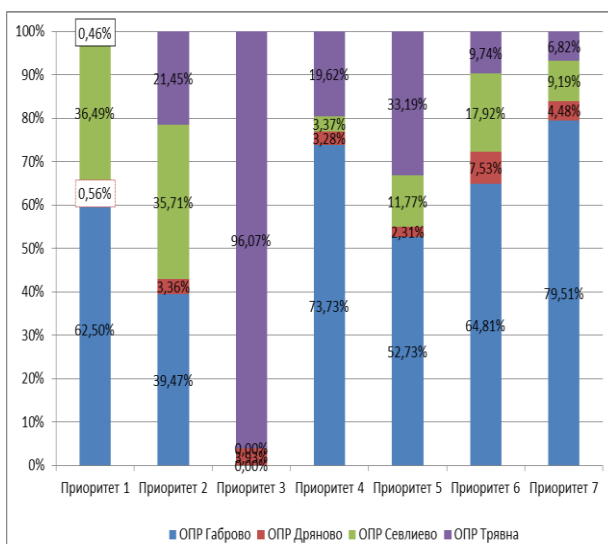
финансирането от ПРСР не е налична достъпна информация за размера на разплатените с бенефициентите средства.

Основните източници на средства за изпълнението на ОСР на област Габрово са ОПОС и ОПТ. Въпреки подцененото място на ПРСР в оценките на ОПР на различните общини, делът на този ресурс е много значим за цялата област. Публичната информация, която се предоставя от ДФЗ за сключените договори не може да бъде разпределена на ниво община. Общия обем на сключените договори за областта обаче е в размер на над 54,8 млн. лв.

Графика 26. Концентрация на договореното* финансиране в общините на област Габрово (млн. лв.)

Графика 27. Концентрация на изплатеното* финансиране в общините на област Габрово (%)

Източник: ОПР Габрово, ОПР Дряново, ОПР Севлиево, ОПР Трявна

Източник: ОПР Габрово, ОПР Дряново, ОПР Севлиево, ОПР Трявна

Община Габрово като областен център има най-съществен принос за изпълнението на шест от седемте приоритета. Изключение прави Приоритет 3, където водеща роля на база на направените последващи оценки на ОПР има община Трявна, като следва да се вземе предвид, че в останалите общини не са отчетени средствата, привлечени от ПРСР.

Община Габрово има принос за 70,5% от привлечените средства за изпълнение на ОСР на област Габрово, за общините Севлиево и Трявна този дял е приблизително 13%, докато за община Дряново той е едва 3,3%. По отношение на степента на постигане на финансовата реализация са налице значими разлики в отделните общини. Община Севлиево е постигнала финансова реализация на планираните ресурси спрямо привлечените в размер

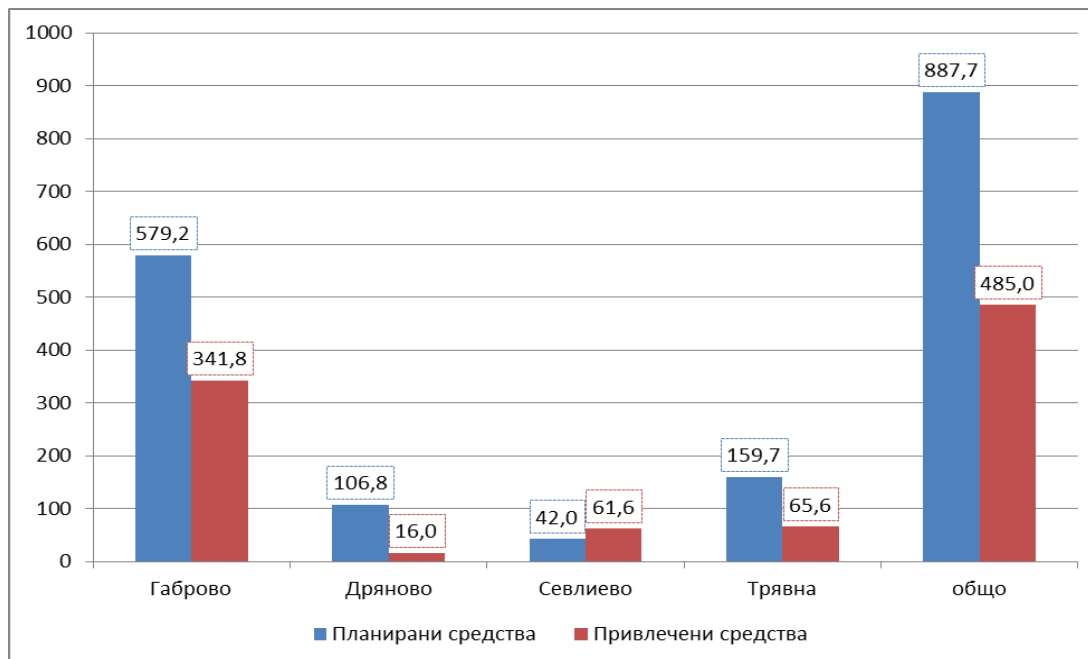
на 147%. Това позволява да бъде направен извод за наличие на подценяване на нуждите и възможностите на общината при извършеното планиране в началото на плановия период. На другия полюс е община Дряново, която е постигнала реализация на привлечените средства спрямо планираните в размер на едва 15%. При общините Габрово и Трявна този дял е сравнително балансиран и е в размер съответно на 59% и 41%. Специфичен индикатор, чрез който може да бъде направена приблизителна оценка на връзката целевия между обем на планираните финансови ресурси и изпълнението му е съотношението между общия индикативен финансов ресурс за всяка община и размера на годишния общински бюджет.

Таблица 4. Връзка между общия индикативен финансов ресурс за всяка община (ОПР) и размера на годишния общински бюджет

Община	Индикативен финансов ресурс в общинския план за развитие (млн. лв.)	Годишен общински бюджет, 2013 г. (млн. лв.)	Съотношение
Габрово	579	34, 829	16,6
Дряново	106	7,017	15,1
Севлиево	42	18, 410	2,3
Трявна	159	6, 954	22,9

Източник: ОПР

Причина за подобни различия могат да бъдат различни фактори – свързани с приоритетно насочване на определени видове проекти към определен тип общини (обичайно административните и икономически центрове, в които приоритетно се осъществяват големи инфраструктурни проекти), фактори, свързани с подхода на планиране и наличния административен капацитет.

Графика 28. Разпределение на планираните и привлечени средства по общини в област Габрово (млн. лв.)

Източник: ОПР Габрово, ОПР Дряново, ОПР Севлиево, ОПР Трявна

Средно за областта финансовото изпълнение е в размер на 55%, което може да се определи като е много добро.

VI. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

Положителни и отрицателни фактори при изпълнението на ОСР на област Габрово за периода до 2013 г.

Като положителни вътрешни фактори при изпълнението на ОСР могат да бъдат отчетени високата степен на мобилизация на наличния капацитет на администрацията на областната администрация и на общините в областта, положителните резултати, постигнати по отношение на развитието на партньорството и включването на заинтересованите страни в процесите на подготовка на ОСР и актуализирания ѝ документ, на планиране и изпълнение на проектите в рамките на ОПР на четирите общини, както и успешната реализация на някои значими на регионално и национално ниво инфраструктурни проекти.

Негативните фактори за изпълнението на ОСР са преди всичко външни:

- разминаване във времето на процеса по изготвяне на ОПР 2007 – 2013 г. и изготвянето на националните и регионални документи в системата за регионално развитие (НСРР, Оперативни програми, ПРСР) и липса на информация на първоначалния етап за възможностите и условията за достъп до

- финансов ресурс от фондовете на ЕС;
- закъсняло стартиране на реалната работа на ОП и ПРСР и наличие на проблеми в системите за управление, които рефлектираха върху сроковете за представяне, оценяване и одобрение на проекти на бенефициентите;
 - промени в ЗРР и последваща необходимост от актуализация на стратегическите и планови документи в системата на регионалното развитие, вкл. по отношение на структурата и съдържанието на ОСР;
 - отсъствие на публична инвестиционна програма, насочена към дефинираните съгласно ЗРР райони за целенасочени въздействие, в чийто обхват за периода 2007 – 2013 г. попадат и общини на територията на област Габрово;
 - ограничен опит в началния етап и недостатъчна методическа подкрепа при разработване стратегическите и планови документи, вкл. по отношение на инструментите за тяхното наблюдение, отчитане и оценка;
 - ограничения в координация на национално, регионално и местно ниво между секторните политики, вкл. по отношение на стратегически и планови документи;
 - невъвеждане в действие на Единната информационна система за управление на регионалното развитие [ЕИСУРР], която следваше да осигури необходимата информационно-технологична платформа за събиране, обработка, съхранение на информация, както за икономическото и социалното състояние на различните териториални нива, така и за изпълнението на мерките за развитие.

Препоръки относно управлението и координацията

Налице е необходимост от подобряването на хоризонталната и вертикалната координация по отношение планирането, изпълнението и оценката на регионалното развитие, вкл. по отношение развитие на координацията със социалните партньори и заинтересованите страни на областно ниво.

Ефективното планиране и изпълнение на значимите проекти от надобластно ниво, чиято реализация се предвижда за новия планов период изисква развитие на координационните връзки със съседните на област Габрово области.

Необходимо е посочване и на обвързаността на целите и приоритетите на ОПР с тези на ОСР, така че информацията относно финансираните проекти, териториалният им обхват и обемът на договорените и изплатените финансови ресурси в рамките на ОПР да могат да бъдат съотнасяни ясно и коректно към целите и приоритетите на ОСР на област Габрово.

За осигуряването на обективна основа за оценка на постигането целите на ОПР и приноса им към ОСР следва да бъде определен ограничен набор от индикатори, описващи икономическото и социалното състояние на ниво община, чието изменение може да бъде ефективно наблюдавано. Индикаторите следва да позволяват сравнение на икономическото развитие на общинско, областно и национално ниво, като част от тях трябва да са съпоставими с индикатори, използвани за наблюдение на основните насоки на развитие на ниво ЕС. Индикаторите трябва да позволяват изготвянето на оценка на въздействието на осъществяваните мерки, като за проследяване и отчитане на напредъка по отделните приоритети следва да се използват подходящи индикатори за резултат.

Изготвянето на рамков методически документ за подготовка на междинните и последващите оценки на ОПР ще създаде възможност за ефективно и ясно изготвяне на междинната и последващата оценка на ОСР. Подобен рамков документ следва предвиди и методически подход за отчитане на общински мерки и дейности, които остават извън обхвата на приоритетите на ОСР, но допринасят за целите на устойчивото развитие на областно ниво (вкл. и по отношение на селското стопанство и разнообразяването на икономиката в селските общини).

Препоръки относно регионалното развитие в планов период 2014 -2020

Изготвените анализи показват, че основните въпроси, на които трябва да се търсят отговори и планират подходящи мерки в средносрочен план са:

- ясно очертания конфликт между търсенето и предлагането на работни места в областта;

От една страна е налице търсене на качествени работни места или работни места с добро заплащане и перспективи за професионално развитие. От друга страна е налице икономическата логика за интереса на бизнеса от инвестиции и развитие поради ниската цена на труда. Възможни решения на този проблем са свързани с развитие на икономическите дейности в посока на производство на продукт с по-висока добавена стойност – внедряване на нови технологии, прилагане на иновации, намаляване разходите за производство чрез повишаване на енергийната ефективност, повишаване ефективността на използване на човешкия ресурс чрез повишаване на квалификацията му и обвързването ѝ с нуждите на бизнеса.

За преодоляване на възможна тенденция за нарастване на безработицата в общините на областта, както и осигуряване на възможност за намиране на качествени работни места за

местните квалифицирани служители и управленски персонал е подходящо планиране на мерки за подкрепа на съществуващата активна ежедневна трудова мобилност в посока към другите общински центрове в областта или извън нея. Подобни мерки ще съответстват и на приоритета за засилване връзките между градските и селските райони на всички нива чрез подобряване на достъпността и възможността за работа, изведен в „Териториалния дневен ред на ЕС 2020” (2011).

- силното възприемане на предоставяните услуги в областта на здравеопазването като услуги с лошо качество и ниска достъпност;

Налице са нужди, свързани с подобряване на качеството на медицинските услуги и медицинското оборудване, както и за осигуряване достъпа до спешна помощ и основни здравни услуги е за населението в отдалечените малки населени места. Необходимо е въпросът да бъде разгледан и възможните решения да бъдат координирани на областно или междуобластно ниво.

- развитие на нови технологии и осъществяване на иновации при запазване и развитие на традиционна за областта промишленост;

Увеличаването на добавената стойност на произвежданата продукция в областната икономика е един от основните начини за осигуряване на работни места за висококвалифицирани служители и съответно възможност за нарастване на доходите на населението в общината. Развитието на нови технологии и въвеждане на иновации в производствения и обслужващия сектор може да доведе до разработване на нови продукти и разширяване на съществуващите или заемане на нови пазарни ниши от местните предприятия. Повишаването на енергийната ефективност на технологичния цикъл, както и на производствената материално-техническа база може съществено да намали производствените разходи и съответно да даде възможност за нарастване на доходите в местната икономика.

Необходимо е да бъде използвано стратегическото предимство на общините и областта от наличието на Техническият университет Габрово като бъдат планирани и осъществени мерки за съвместно осъществяване на проекти в областта на новите технологии, иновациите и повишаване на енергийната ефективност.

- насърчаване на връзката бизнес – професионално образование за осигуряване нуждите от квалифициран персонал на местната икономика и качествена реализация на младите хора на територията на областта;
- насърчаване развитието на селските райони, разнообразяването на селската

икономика и дейности, свързани със селското стопанство, отговарящи на спецификата на местните условия и условията за опазване на околната среда;

- развитие на туристически продукт в областта на културния, историческия, селския и природния туризъм като допълващ образа на област Габрово на развит икономически център, осигуряващ високо качество на живот;
- осигуряването на удобна и бърза връзка на общината с Южна България посредством изграждането на тунел под прохода Шипка и обходен път на град Габрово за извеждане на транзитния автомобилен поток от градските части. През община Габрово преминава е една от петте основни оси на урбанистично развитие в националната територия – средна меридианна ос Русе – Велико Търново – Габрово – Стара Загора – Хасково – Кърджали – Маказа. Изграждането на тунела пряко ще осигури висока мобилност на населението на три от значимите икономически центрове – Велико Търново, Габрово и Стара Загора, което ще осигури възможности за развитие и използване на публични услуги в целия сектор – транспорт, здравеопазване, образование, култура, социален сектор, туризъм и др.

VII. ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ПРОМЕНИ В ТЕРИТОРИАЛНИЯ ОБХВАТ НА РАЙОНИТЕ ЗА ЦЕЛЕНАСОЧЕНА ПОДКРЕПА

Съгласно действащото законодателство в ОСР до 2013 г. не са дефинирани райони за целенасочена подкрепа. При разработване на ОСР 2014-2020 г. съгласно чл. 5, ал. 1 от ЗРР такива са определени въз основа на осем показателя. Предложения за промени в териториалния обхват на районите за целенасочена подкрепа биха могли да настъпят при изменение на стойностите на някои от показателите.